

MUKANDA KWI BEENA EBELO

1 Efile Mukulu pa kupwa kwakula kala⁽¹⁾, misusa yi bungi na mu bipaso bi bungi kwi banshetu kukiila mu batemuki, **2** ku nfudiilo kwa aa mafuku, baakula kwatudi mu Mwana, aadi mutuule bu mpiani a bintu bioso, na kukidila kwadi namu bapangile bintu bioso⁽²⁾, **3** aye, mwikale kupenyapenya⁽³⁾ kwa ntumbo yaaye na efwanika dia mwikeelo waye, na mushimatshishe bintu bioso kwiyi dia bukome bwaye, pa kukita kwadi'ye na-bene mufubo wa kutoosha kwa milwisho⁽⁴⁾, mmushaale ku mboko yi balume ya kineemo mu [ma mbalo] e mwiulu mula; **4** pa kwikalala mukilekile kuneema pe bamwikeyilu, baadi mupiane eshina dikilekile buwa. **5** Mwanda, a naani kashaa a [munkatshi mwa] bamwikeyilu ataadi mwambe'shi: «We Mwanande, ami lelo nankutaandjisha»^(A)? Na dimo'shi: «Ami nankamwikeela bu nshaye, aye angi-keele bu mwana»^(B)? **6** Na dimo, pakutwesha Mwana mbedi pa nsenga yibombeelwe, bambile'shi: «Abituungu bamwikeyilu booso

(A) Lono. 2. 7. — (B) 1 Kulondoola 17. 13. — (1) Sunga kwamba'shi: mafuku a kala. — (2) Sunga kwamba'shi: bioso bipangiibwe, bi mwiulu na pa nsenga. — (3) Sunga kwamba'shi: Ebaakanyi dia ntumbo yaaye. — (4) Sunga kwamba'shi: Milwisho yeetu.

bamulangwile »^(A). **7** Na pa bitale bamwikeyilu, bambile'shi: « Aye akitshi bamwikeyilu baaye bu bikudi, na bu bafubi baaye bu mwengye wa kaalo »^(B). **8** Anka pa bitale Mwana'shi: « Lupuna-sulu lw'obe, obe Efile Mukulu, [ndu-shaale] munda mwa bipwa nkama na nkama; elaanga diobe dia bufumu nyi elaanga dia bululame ; **9** bokumiina bululame na boshikwa bukitekite; ngi bwakinyi Efile Mukulu, Efile Mukulu oobe, mukushiingye mwimu wa muulo kukila ben'obe [booso] »^(C). **10** Na : « Obe, kumbangilo, Mwanana, bopangile nsenga, n'eulu mbikale mufubo wa maasa oobe : **11** abio abikashimina, anka obe, wemushadi-diile; abio bioso abikanunupa bu kilamba, **12** dingi okebikonya bu kilamba, na'bio abi-kaaluluka ; ank'obe, toshintulukaa, na bipwa biobe tabikayimana nya »^(D). **13** A nnani namu kashaa a ku bamwikeyilu ataadi mwambe'shi: « Shaala ku mboko yande yibalume, nyaa na pankatuula beshikwanyi n'obe bu kituulo kia ngao yobe »^(E)? **14** A booso bwabo ta mbikudi abifubu, bitumiibwe bwa buwa bwa baaba abakapiana kipandjilo su ?

2 Ngi bwakinyi twi na kituungo kia kwikala bapasukye bikata ku mianda yibatupushiishe, kutshiina kwa'twe kupambuka. **2** Mwanda su eyi dibaawkwile

(A) Lono 97. 7. — (B) Lono 104. 4. — (C) Lono 45. 6-7. — (D) Lono 102. 25-27. — (E) Lono 110. 1.

bamwikeyilu dibaadi dilombane, na su kutupilwa kooso kwa mwiya na kuushi-kookyela kubatambwile efuto dia'ko dilulame, **3** aatwe atukapanduka naminyi, su atulenguula⁽¹⁾, kipandjilo kii buno bukata, kiini kibabangilwe kwakulwa kwi Fumwetu, kietushinkamiishwa kwi baaba abamupushiishe, **4** Efile Mukulu nkukwatshisheena bu-kamonyi bwa'bo ku bitundwilo na ku bipaso, na ku bilengyeleshi bilekeene na bia buuntu bia Kikudi-E-Selele bibaabrilwe muyiile kikyebe ki'eshimba diaye?

5 Mwanda ta muushi mwa matalwa a bamwikeyilu mwadi mwiishe nsenga yibombe-lwe ayikafika⁽²⁾ yatwakula nya; **6** anka mungi muntu batudile bu-kamonyi mu mbalo yikampanda, amba'shi: «Muntu e bu kinyi biodia kumutentekyesha, sunga mwana a muntu biodia kumuteembela? **7** Bomwikeeshe mushaadile kapeela pe bamwikeyilu; bomufwadikile ntumbo na kineemo, [n'omwikasha kunundu kwa mifubo ya maasa oobe]; **8** boyishiishe bintu bioso muushi mwa ngao yaaye»^(A); mwanda p'obe kutuula bintu bioso muushi mwa matalwa aaye, tamulekye su nkimume kishii kuushi a matalwa aaye; anka binobino tatukwete kumona ding'ishi bintu bioso bi kuushi a matalwa aaye nya; **9** anka atumono

(A) Lono 8. 4-6. — (1) Sunga kwamba'shi: Kumona ku bisumanga. —

(2) Sunga kwamba'shi: Kipungo kibaadi akituungu Mesiya kutwesha.

Yesu, bayishiishwe kapeela pe bamwikeyilu pa mwanda wa makienga a lufu, mufwadikwe ntumbo na kineemo, mu kipaso kia'shi, pa lusa lw'Efile Mukulu, atambule lufu pa mwanda wa muntu ooso. **10** Mwanda bibaadi bimulombeene, pa mwanda bintu bioso mbi-aye na mbipangiibwe pa mwanda waye, bintu bioso nnaye mwibiikashe, bwa'shi, pakufisha baana be bungi ku ntumbo, alombashe bioso bibatuunganga Mfumu a kipandjilo kiabo kulombasha [kukidila ku makyenga]. **11** Mwanda, na yawa aamuuna na baaba baamuunwe booso mba umune; ngi bwakinyi te na buufu bwa kwibeetanyina'shi mbak-wabo, kwamba'shi: **12** «Nankawukisha bak-wetu eshina diobe; nankayimbi ntumbo yobe munkatshi mwa kakongye»^(A). **13** Dingi'shi: «Ami, nankekulupisha mwadi»^(B). Na dingi'shi: «N'ami uno, ami, na baana babampee Efile Mukulu»^(C). **14** Biabia pa mwanda baana abebungila ku mase na ku mbidi, bi pamune na aye namu'nyi mwikwibungile, bwa'shi, ku lufu, ayikashe yawa baadi na matalwa a lufu bu shi bukome, nyi nkawamba'shi diabulu; **15** na'shi afungushe baaba booso, babaadi bamuniibwe, mafuku aabo ooso a muwa, muushi mwa bupika, ku mwanda wa moo wa lufu. **16** Mwanda, eyendo, taata bamwikeyilu nya, anka aata bushito bwa lutaando

(A) Lono 22. 22. — (B) Esaya 8. 17. — (C) Esaya 8. 18.

Iwa Abalahama. **17** Ngi bwakinyi baadi na kia kwifwanyisheena la mu mianda yoso mumune na bakwabo, bwa'shi ayikale tshiite mwakwidi mukata sha lusa na kishima mu mianda ayitala Efile Mukulu, bwa kubwikiila milwisho ya mwiilo. **18** Mwanda, bu bibafwambukile aye nabene, ekala mutompiibwe, e kwanka bwa kukwashha baaba abatompiibwa.

3 Ngi bwakinyi, bakwetu ba santu, bungile ku lwitanyino Iwa mwiulu, ataayi na kineemo mutumibwa na tshiite-mwakwidi mukata a kiatwakula⁽¹⁾, **2** Yesu, sha kishima kwi yawa bamutuudile, nka bu bibaadi Mose mwibiikale mu shibo⁽²⁾ yaaye yoso. **3** Mwanda yawa babamumwene'shi mmupwandjikile ntumbo yikile ya Mose bukata, bi yawa bayibaka shibo mmwikale na kineemo kikile [yiinyi] shibo. **4** Mwanda shibo yoso ngibakiibwe nka na muntu, anka yawa bapangile bintu bioso, nyi Efile Mukulu. **5** Na Mose baadi na kishima kilombane mu shibo yaaye yoso, bu mufubi, bu kamoni ka bintu bibatuunganga kwakulwa [kunyima]; **6** anka Kidishitu, mmwikale bu Mwana, pa shibo yaaye; n'atwe twi shibo yaaye, su atulama pe poo na ku nfudiilo kwikulupisha na ntumbo ya lukulupilo.

7 Ngi bwakinyi, — bu abiakula

(1) Nkwamba'shi, kiatudi bakumiine na kiatumbweela. — (2) Kwamba'shi, mu shibo y'Efile Mukulu. Tala mu Bibadiko. 12. 7.

Kikudi-e-Selele'shi: «Lelo, su anupusha eyi diaye, **8** tanukoposhanga mashimba eenu bu ku kipindji kia kukolomona suungu efuku dia kutompiibwa mu kabaaka, **9** diadia dibantompele ba-nshenu pa kumpima, na babamwene mifubo yande munda mwa bipwa makumi ananka. **10** Ngi bwakinyi nandji mwikobweele kiakia kipungo, naamba'shi: Abalubu mafuku ooso mu mashimba aabo na tambawukye su mpapeela mashinda ande. **11** Biabia nantshipile mu suungu yande'shi: Tabanatwele mu kikiisho kiande nya!»^(A). **12** Dimukayi, bakwetu, takwikalanga munda mwa muntu su ngumune a kwanudi eshimba dibi dishadikumiina, bwa'shi alamunukye kwi Efile Mukulu e na muwa; **13** anka ekankamisheneyi ku muntu na muntu efuku dioso, pakiapaakulwa'shi: «Lelo», bwa'shi muntu su ngumune a kwanudi takoposhanga eshimba pa kulubishwa na mulwisho. **14** Mwanda tattudi ben'aye na Kidishitu, su atulama pe poo na ku nfudiilo mbangilo a lukumiino⁽¹⁾ lwetu, **15** bu biabidi biakulwe'shi: «Lelo, su anupusha eyi diaye, tanukoposhanga mashimba eenu, bu ku kipindji kia nsuungu». **16** (Mwanda a baaba mbanyi, babamukwatshiishe nsuungu paabo kumupusha? Anka [ta mbaaba] booso abatuukile mu Eshipitu na Mose su? **17** Na baaba babakwatshiile suungu munda a

(A) Lono 95. 7-11. — (1) Sunga'shi: Kushinkamishwa.

bipwa makumi ananka mbanyi? A ta mbaaba beeni babalwishiishe na babafwidiile mu kabaaka? **18** Na baaba babatshipiile'shi tabana-twele mu kikiisho kiande mbanyi, ta mbaaba beenyi babakutshilwe kukookyela su? **19** Na atumono'shi babakutshilwe kutwela mwanda wa kukutwa kukumiina.

4 Biabia tutshiineyi kupela kwa'shi, mulayilo upwe kulekwa bwa kutwela mu kikiisho kiaye, mungi muntu a kwanudi akutwa kwikufika; **2** mwanda mpaa n'atwe namu, tubalungwilwe mukandu wi buwa nka pamune bu baaba; anka eyi dibabapushiishe tadibebakwashiishe ku kintu su nkimune nya, padibakutshilwe kwikala dikumbashwe na lukumiino mwi baaba babedipushiishe. **3** Mwanda atwe babakumiina, atutweele mu kikiisho, bu biaadi mwakule'shi: «biabia nantshipile mu suungu yande'shi: Tabana-twele mu kikiisho kiande nya», sunga mifubo yibapwile kukitshiibwa kubanga ku kupanga kwa nsenga. **4** Mwanda baakwile bino mu yingi mbalo pa mwanda utale efuku dia musambobidi'shi: «Efile Mukulu bayikiishe ku mifubo yaaye yoso kwifuku dia musambobidi»^(A); **5** na dimo'nyi mu ino mbalo'shi: «Tabakatwele mu kikiisho kiande nya!». **6** Biabia pa mwanda kubashaala'shi bambo bemutwele,aku namu baaba babalungwilwe

(A) Kibangilo 2. 2.

mukandu wi buwa kala tambemutwele pa mwanda wa kukutwa kwa kukookyela kwabo, **7** mu mususa wa kabidi, batuulu dingi efuku, dia kwikala mwi Dafidi kunyima kwa aa mafuku'shi: «Lelo», bu biabibaakwile kumpala'shi: «Lelo, su nubapusha eyi diaye, tanukoposhanga mashimba eenu.» **8** Mwanda su Yoshua bebapeele kikiisho, kunyima kwa paapa tabadia kwakula wa dingi efuku. **9** Biabia kubashaala kikiisho kia sabato bwa mwiilo w'Efile Mukulu. **10** Mwanda yawa mutwele mu kikiisho kiaye, aye namu mmwikishe ku mifubo yaaye, bu bibayikiishe Efile Mukulu ku yaaye'ye nabene. **11** Biabia twitatshisheyi bia kutwela mu kiakia kikiisho, bwa'shi muntu su ngumune taponanga mu kwambula kukutwa kukookyela⁽¹⁾ kwi biabia. **12** Mwanda eyi di'Efile Mukulu dii na muwa n'adifubaa, na adikiinkilaa kukila lupete lwa kimpulu lwi maashi kubidi, na adikafikaa mpaa na mu kutshibuula anyima na kikudi, biningwa na boongo; n'adishinguula binangu na mitentekyesho y'eshimba. **13** Na ta kwi kipangwa su nkimune kifwame kumpala kwaye, anka bintu bioso bi muswa na bi patooka ku meeso kwa yawa atudi n'aye mwanda.

14 Biabia pa kwikala na Tshiite mwakwidi mukata basambukile eulu, Yesu, Mwan'Efile Mukulu, tukwatshiileyi pe poo lukumiino

(1) Tala kipindji 3. 18; Detelonne 1. 26.

[lwetu]; **15** Mwanda tatwi na tshiite mwakwidi mukata shii mulombeene kukyenga n'eetu mu kubofula kwetu, anka twi na umune batompelwe mu bintu bioso bu'twe, kukaasha mulwisho. **16** Biabia twifubwileyi na lukulupilo looso ku lupuna-sulu lwa buuntu⁽¹⁾, biatudia kutambula lusa na kupeta buuntu bwa kukwashiibwa pa kipindji kikumbane.

5 Mwanda tshiite mwakwidi mukata ooso mwatshiibwe munkatshi mwa bantu mmutuulwe mu bintu bitale Efile Mukulu pa mwanda wa bantu, biadia kulambula milambu na bitapilo mwanda wa milwisho, **2** aye nabene mwikale na bia kufwiila bantu babulakane⁽²⁾ lusa na abapupakana, mwanda aye nabene namu'nyi mmwanyiibwe na kubofula; **3** na, pa mwanda wa kwakwa kubofula, e na kituungo kia kulambula bwa milwisho, pamune bwa mwiilo, mpaa na bwaye'ye nabene namu'nyi. **4** Aku namu takwi muntu a kwiatsila kiakia kineemo; anka [peenda] su mmwitanyinwe n'Efile Mukulu, bu bibaadi bibiikale Alone. **5** Bi pamune namu Kidishitu tamwitumbishe'ye nabene bwa kwikala bu tshiite mwakwidi mukata nya, anka yawa [ngi bamutumbiishe] amwamba'shi: «We Mwan'ande; ami lelo nankutandjisha»^(A); **6** anka bu biadi mwakule mu yingi mbalo'shi:

(A) Lono 2. 7. — (1) Sunga'shi: Lwa lusa. — (2) Sunga'shi: Bantu ba-shabawuku.

«Obe we tshiite mwakwidi bwa looso mu mulongo wa Melekisedeke⁽¹⁾ »^(A); **7** wiinyi, balambwile, mu mafuku a muwa waye, nteko na sendeelo mu misaase yikata na mpolo, kwi yawa baadi mulombeene kumupaasha ku lufu, na pa'bo kumupushiisha mwanda wa kulamata kwaye [kwi Efile Mukulu], **8** sunga baadi Mwana, baadi mwiye kukookyela mu mianda ibafwambukile; **9** na pa'ye kwipaana⁽²⁾ bayikeele bwa baaba booso abamukookyela, nsulo ya kipandjilo kia looso, **10** pakutambulwa n'Efile Mukulu bu tshiite mwakwidi mukata mu mulongo wa Melekisedeke, **11** mwanda wiinyi watudi na yi bungi ya kwakula na yi bukopo kupatuula, mwanda tanudi na lotoolo⁽³⁾ lwa kupusha. **12** Mwanda panubaadia kwikala balambukishi, muyiile kipindji [kia nsaa], nukii na lukalo dimo benulambukishe twanda tubedi twa mianda y'Efile Mukulu, na nubaaluka bu baana bakiabatuungu mabeele kushii bidiibwa bi bukopo; **13** mwanda yawa ooso kiatomo mabeele te na kashingushingu mwiyi dia kululama nya, mwanda nyi mmwana mukinga; **14** anka bidiibwa bi bukopo mbia bantu bakulu, beeni be na binangu biwubiile bwa kushinguula kii buwa na kii bubi.

(A) Lono 110. 4. — (1) Melekisedeke (fumu a bululame) nyi ntshiite mwakwidi na mfumu a saleme, baadi mufumankane na Abalahama amwela mwabi : Kibangilo 14. 18-20; tala na mu kipindji 7. 1, 10, 11, 15, 17, 20. — (2) Sunga'shi: Kulombana bia kufuba mufubo. Tala kipindji 2. 10. — (3) Sunga'shi: luleengu.

6 Ngi bwakinyi, pakuleka eyi dia ku kibangilo aditala Kidishitu, tutakulukyeyi kumpala batadiile ku mwifeelo wa bantu bakulu, kushii kutuula dimo kibangilo kia kwilanga ku mifubo yifwe na kia lukumiino mwi Efile Mukulu, **2** na kia lulambukiisho lwa kwisampuula⁽¹⁾ na kia kutenteka kwa maasa, na kia lusaangukilo lwa bafwe, na kia kiimu kia looso. **3** Na kiatukakita, su Efile Mukulu bakumiina **4** Mwanda bi bukopo'shi baaba babamunikilwe etaata, bapwe kutompa ku kia buuntu kia mwiulu, na kwikala ku lwabaano lwa Kikudi-e-Selele, **5** na batompe eyi di buwa di'Efile Mukulu na bilengyeleshi bia kipungo akifiki⁽²⁾, **6** na bapona, bwa kwibaalusha dimo mu kwilanga, bakwete kubaamba bwa'bo'bo banabene Mwan'Efile Mukulu ku nkulusu na kumukwatshisha buufu bunabene. **7** Mwanda nsenga ayitambula mpeshi eyinokyela misusa na misusa, [na] ayituusha bidiibwa bii na bukwashi kwi baaba bayidi idiminwe'nyi, ayitambula mwabi kwi Efile Mukulu; **8** anka su yibatuusha milobo na tunkutule⁽³⁾, ngito-pekiibwe na yi peepi na kwelwa mulwa, na nfudiilo aayo nkushikiibwa kaalo. **9** Anka twibashinkamishe, pa bitale mwanda wenu, bakumiinwe, mianda [yikudi] yikile buwa na

(1) Bino binto bioso bitale, kusuula ngao, lubatshisho, kumiamina bitapiro. Tala Kikatukilo 29. 4 na 40. 12. — (2) Ni nkiakia akikatwesha Mesiya. — (3) Sunga'shi: Lubishi lwi bubi, sunga efuma.

ayitala kipandjilo, sunga twakula biabia. **10** Mwanda Efile Mukulu tamukutwe kululama bwadia kwiilwa mufubo wenu na kifulo kibanulesheshe pa mwanda w'eshina diaye, paanwe kukwasha ba santu mpaa na kwibakwashanga [dimo]. **11** Anka atukyebe'shi ooso a kwanudi aleeshe nka kishima kimune pa mwanda wa kushinkamisha kukumbane kwa lukulupilo mpaa na ku nfudiilo; **12** bwa'shi tanwikalanga baasha lotoolo, anka nwikale abaambula baaba abakapiana kia-kia kibalayilwe, pa lukumiino na lwishinko [lwabo]. **13** Mwanda Efile Mukulu pababalayile Abalahama, pa mwanda kubakutshilwe muntu mukata akutshipila mwishina diaye, batshipile mwishina diaye'ye nabene, nkvakula'shi: **14** «Kushii kudimba, pakwela mwabi nankakwelela mwabi, na pa kufimisha nankakuifiimisha»^(A). **15** Biabia Abalahama, paaye kupeta lwishinko, batambwile [kiakia] kibalayilwe. **16** Mwanda bantu abetshipaa mwishina dia muntu mwibakile kineemo, na katshipo bwa'bo'bo akapwiya mpaka yoso, bwa'shi kiakia kibabalombasheene takishintulukanga. **17** N'Efile Mukulu, pa kukyeba kuleesha bikilekile bampiani ba mulayilo [bi] kuushi-shintuluka kwa mpango yaaye, bafubile na katshipo; **18** bwa'shi ku mianda yibidi yishayishintuluuka, mu yanka bibaadi

(A) Kibangilo 22. 17.

bukopo Efile Mukulu kudimba, twikale na kusambiibwa kushinkame, atwe babasuuku bwatudia nkabaanga lukulupilo lwitu-biikilwe, **19** lwatudi nalo bu nyindo a anyima, mushinkame shasanasaana, atwele mpaa na munda mwa lushiko [lwa mbwisha], **20** mu-batwelele Yesu bu mukyendji ubadiile bwetu, paaye kwikala tshiite mwakwidi mukata bwa looso muyiile mulongo wa Melekisedeke.

7 Mwanda yawa Melekisedeke, Mfumu a Saleme⁽¹⁾, tshiite mwakwidi a Efile Mukulu mukilekile kwiulu, bakafumankeene na Abalahama pabaalukiile mu kutshokola [kwa ngoshi ya] bafumu, na bamwelele mwabi, **2** aye ngi ababapeele kiekumi kia bioso, kwibedi, baadi mwitanyinwe bu mfumu a kululama, akupu'nyi bu mfumu a Saleme, kwamba'shi mfumu a kufukama; **3** shii na nshaye, shii na nyin'aye, shii na kifuko, shii sunga na mbangilo a kutandwa kwaye, su nfudiilo a muwa waye, anka e bu Mwan'Efile Mukulu, mwikadikye tshiite mwakwidi a mafuku ooso. **4** Biabia beekyelayi bukata bwi yawa ababalambwile mpaa na kwi Abalahama kiekumi kia bintu bia mu ngoshi, aye mfumu a kifuko⁽²⁾. **5** Biabia na baaba ba munkatshi mwa baana ba Lefi babatambwile bu-tshiite mwakwidi babaadi

(1) Saleme: nyi eshina dia kala dia Yelushalema ; kwidipatuula nkumba'shi, kufukama, sunga kintu kipwidikye na kikumbane Tala Kibangilo 14. 18-20. — (2) Sungashi: Nkambwa eetu.

na mwiiya wa kutambula bi'ekumi bia mwiilo muyiile mwiiya, kwamba'shi, bakwabo, sunga babatuukile munda mwa Abalahama; **6** anka yawa shi mutuukile mu kifuko kimune n'abo, batambwile ki'ekumi kwi Abalahama na beeplele yawa baadi sha milayilo mwabi. **7** Aku namu, kushii mpaka, muntu peela ediibwaa mwabi na yawa mukile bukata⁽¹⁾. **8** Na pano, bantu abafu abatambulaa bi'ekumi; anka kwakwa, yawa wiinyi abaakwila bu-kamonyi'shi e na muwa; **9** na, bwa kwamba bino, mpaa na Lefi, atambula bi'ekumi, baadi mutuushiishe bi'ekumi mwi Abalahama, **10** mwanda baadi kii munda mwa nshaye pabaadi Melekisedeke afumankana n'aye.

11 Biabia su kupwidika kubaadia kwikala ku bwakwidi bwa bwina Lefi, (mwanda bantu babapeelwe mwiiya ku bwabwa bwakwidi,) ndukalo kinyi lubaadia kwikala dimo kwanka bwa kutuusha mungi tshiite mwakwidi mu mulongo wa Melekisedeke, shibaadi musaan-gulwe mu mulongo wa Alone? **12** Mwanda bwakwidi pakushintuluka, akwikala namu lukalo lwa kushintuula mwiiya. **13** Mwanda, yawa abaakwila yino mianda nga mu kingi kisaamba, kishibaadi muntu su ngumune afubu ku meesa a kitapilo; **14** mwanda bi patooka'shi Fumwetu batuukile mu [kisaamba] kia Yuda, kisaamba kishii kiakule Mose

(1) Yawa mukile bukata mu mianda yoso.

mwanda su ngumune utale ba-tshite mwakwidi. **15** Na biabia bi patooka'nyi bikile, su, kubatuuku mungi tshiite mwakwidi, mwi-fwaane Melekisedeke, **16** shibaadi mutuudii-bwe muyiile bukome bwa mwiiya wa ku mbidi, anka [mutuudiibwe] muyiile matalwa a muwa ushanaapwe. **17** Mwanda bamwakwiile buno bu-kamonyi'shi: «Obe we tshiite mwakwidi bwa looso mu mulongo wa Melekisedeke»^(A).

18 Mwanda kwi kwipayibwa kwa mwiiya ubabadidiile, pa mwanda wa kubofula kwao na kukutwa kwao kwa kapu **19** (mwanda mwiiya tangufwiishe kintu su nkimune mu kupwidika), na kutwesha lukulupilo lukile buwa lwatwifubwiila kwi Efile Mukulu ku bukwashi bwa'lo. **20** Na bu biabidi'shi biabia tambiikale kwanka kushii katshipo **21** (mwanda baaba babekeele ba-tshite mwakwidi kushii katshipo, anka uno [mwibwikel] na katshipo, kukiila kwi yawa bakwile pa mwanda waye'shi: «Mwanana batshipile na takaaluluka nya: We tshiite mwakwidi bwa losoo [mu mulongo wa Melekisedeke]»,) **22** Yesu bekeele bu mwimeenyi a kilombeeno kikile kulumbuluka. **23** Na baaba babaadi ba-tshite mwakwidi be bungi, mwanda lufu lubaadi alwibakutshishwa bwa kushaala na muwa; **24** anka uno, pa mwanda mubombeeble looso, e na bwakwidi bushabwipianeenwa.

(A) Lono 110. 4.

25 Ngi pa mwanda kinyi e bia kupaasha ku bushima booso baaba abefubwiila kwi Efile Mukulu kukidila paadi bu biadi na muwa mafuku ooso pa mwanda wa kwibaakwila. **26** Mwanda tshiite mwakwidi e biabia mmwitulombeene, mupwidikye, shii na mwanda, shii na milwisho, mwilamuune kwi balwishi, na mukaamishiibwe kunundu kukilekile ewulu, **27** shii na lukalo efuku dioso bu bi ba-tshite mwakwidi bakata, lwa kulambula bitapilo, kumpala, mbwa milwisho yaaye'ye nabene, akupu mbwa ya mwiilo; mwanda biabia be-bikitshiine mususa umune bwa bioso, paaye kwilambula aye nabene. **28** Mwanda mwiya autuula bantu be na kubofula bu ba-tshite mwakwidi bakata, anka eyi dia katshipo, dituukye kunyima kwa mwiya, [ndibikashe] Mwana mulombanyinyine looso.

8 Biabia bushima bwa mwanda watwisaa- mba, nkwamba'shi twi na tshiite mwakwidi mukata e biabia mupwe kushaala ku mboko yibalume ya lupuna-sulu lwa bukata mwiulu, **2** mufubi a mu mbalo yi selele na a shibo y'epema y'eyendo yibayibakile Mwanana, yishii yibakiibwe na muntu.

3 Mwanda ooso tshiite mwakwidi mukata mutudiibwe bwa kulambula bia buuntu na bitapilo; ngi bwakinyi kubaadi lukalo lwa'shi uno'u ekale namu na kintu kia kulambula. **4** Biabia su baadi pano pa nsenga, tabadia

kwikala tshiite mwakwidi nya, pa mwanda [pa nsenga] pe baaba abalambula bia buuntu muyiile mwiya, **5** biinyi bi⁽¹⁾ bu kifwatulo na bu mwesheeshi wa bintu bia mwiulu : anka bu Mose, pabaadi akyebe kwibaka shibo y'epema, babamudimwishe kwi Efile Mukulu'shi : « Otale kalolo biodia kukita bintu bioso muyiile kilesheesho kibabakufunkiile pa mwengye »^(A). **6** Aku namu binobino [Kidishitu] batambula mufubo⁽²⁾ ukilekile kulumbuluka, mmwikale mupwanishi⁽³⁾ a kilombeeno kii buwa bukile kitudiibwe pa milayilo ikile buwa ; **7** Mwanda su kiakia [kilombeeno] kibedi takibaadi kitopekiibwe, takubaadia kukimbiibwa mbalo ya kia kabidi nya ; **8** mwanda, pa kutopeka bebalungwile'shi : « Talayi, mafuku aakafiki, abiakula Mwanana, nankakumbasha bwa shibo ya Isalele na bwa shibo ya Yuda, kilombeeno kipyä, **9** kushii muyiile kilombeeno kinankitshiine na banshabo, p'efuku dinebakwatshile kwiyasa bwa kwibatuusha mu nsenga ya Eshipitu ; mwanda abo tambashadidiile mu kilombeeno kiande, n'ami nebasumbusheene, abiakula Mwanana. **10** Mwanda kino ngi kilombeeno kiankatuula bwa shibo ya Isalele kunyima kwa aa mafuku, abiakula Mwanana : pa kutuula miiya yande

(A) Kikatukilo 25. 40. — (1) Sunga'shi, baaba abakwasha ku mufubo. — (2) Banda kutala bi mu Luka 1. 23. — (3) Muntu e pankatshi bwa kulombasha bisaka bibidi.

mu mpushiisho aabo, nankebifunda'nyi na mu mashimba aabo, [dingi] nakeekala Efile Mukulu aabo, abo namu abakeekala mwiilo wande, **11** na tabakelambukisheena muntu na mwinaye sunga muntu kulambukisha mukwabo, na kwakula'shi: Wuka Mwanana; mwanda abakanshinguula abo booso, kubanga ku mukile bupeela mpaa na ku mukile bukata a munkatshi mw'abo; **12** mwanda nankebafwila lusa mu kukutwa kwabo kwa kululama, na ntanatentekyeshe su mpapeela milwisho yaabo sunga bilubilo⁽¹⁾ biabo»^(A). **13** Pa kwakula'shi: «kipya», bapwile kwikasha kiakia kibedi bu kia kala: aku namu kiakia kitakidi kikulu na akinunupa, kii peepi na kushimina.

9 Biabia [kilombeeno] kia kumpala kibaa-di namu na mikamiko ya lulangwilo, na shibo yi selele, yaya ya pa nsenga. **2** Mwanda shibo y'epema yibayibakilwe⁽²⁾, — kadimbo ka kwibedi, kabayitanyinwanga'shi ke selele, mwiinyi mubaadi kituudilo kia malampi, na meesa, na kilesesho⁽³⁾ kia mikate; **3** na, kunyima a lushiko lwa kabidi, kadimbo aketanyinwa'shi, [ke] selele a bi selele, **4** kabadi na ka-mbabula⁽¹⁾ ka oolo, na musheete wa kilombeeno ubaadi ubwikilwe ao ooso oolo

(A) Yelemiya 31. 31-34. — (1) Sunga'shi, kutupilwa kwenu kwa mwiiya.
— (2) Tala mu Kikatukilo 26. — (3) Sunga'shi; mikate yi selele.

mu mpese mooso, mwiini mubaadi elondo dia oolo dibaadi dilame maana munda, na mu koombo wa Alone ubatushiishe mutoombo, na mabwe a kilombeeno; **5** na panundu pa musheete, bakeluba⁽²⁾ ba ntumbo babaadi babwikiile mpuuto; paapa patushii na nsaa ya kwakula kantu pa kantu binobino.

6 Aku namu bino bintu pa kwikala bilumbuulwe bino, ba tshiite mwakwidi baba-twelanga kapindji na kapindji mu kadiimbo kabedi, bwa kukumbasha mufubo [wabo]; **7** anka, mu [kadiimbo] ka kabidi, nka peenda tshiite mwakwidi mukata, [batwelanga] mu-susa umune ku kipwa, tabakutwanga [kwimu-twela na] mase akulambula bwaye'ye nabene na bwa bilubilo bia mwiilo, **8** Kikudi-e-Selele kibafuunkanga bino'shi: eshinda dia ku mbalo yi selele⁽³⁾ tadiabandjile kuleshiibwa, pano pa kii kadiimbo kabedi na mbalo ya'ko, **9** keeni keekale kifwatulo kia kipungo kii binobino mubaadi amulambulwa bia buuntu na bita-pilo bishii bilombeene kutoosha nagunangu ya yawa alangwila, **10** [lulangwilo lwimeene] anka mu mwiita kudia, na mu bitomwanga, na mu kwituumpa⁽¹⁾ kwilekeene, bishila bia

(1) Sunga'shi: Kakopo, mubaabadi abanangwila bukula bwa mapee-mbwe. — (2) Bakeluba: nyi mbipangwa bia mwiulu, be bu bamwikeulu; abaleesha bukome na matalwa a bwifile a kupanga nao bintu. Tala Ki-bangilo 3. 24. — (3) Binobino, paapa papwe kusanuka mbwisha a lushiko, tudiimbo twoso tubidi tatudi kadiimbo kamune.

ku mbidi biabadi bebakamikile mpaa na ku kipindji kia kukituula [mianda yoso]. **11** Anka Kidishitu pakufika, tshiite mwakwidi mukata a bintu⁽²⁾ abikafiki, ku shibo y'epema yikile bukata na yikile kupwidika yishii yibakiibwe na maasa, kwamba'shi yishii ya pa yino nsenga, **12** kushii na mase a mbushi na a baana ba ngombe, anka na mase aye'ye nabene, batwelele mususa umune bwa looso mu mbalo yi selele, paaye kutambula nkuulo ya looso. **13** Mwanda su mase a mbushi yilume na a ngombe yilume, — na buto bwa ngombe yaana yikashi bubaabadi abamiamina n'abo [pa] baaba babaadi butete, — aamuuna [bantu] mwanda wa kutookyeshwa kwa mbidi, **14** mase a Kidishitu, aye belambwile'ye nabene kwi Efile Mukulu kushii katoba ku Kikudi kia looso, taakakishakisha kutookyeshwa muntu eenu e munda ku mifubo yifwe, mu kipaso kia'shi nufubile Efile Mukulu atala! **15** Ngi bwakinyi aye mmupwanishi a kilombeeno kipy'a, bwa'shi, lufu bibalumwekwa bwa nkuulo ya kutupilwatupilwa [kwa mwiya] kwa mu kilombeeno kibedi, baaba betanyinwe batambule bupianyi bwa looso bubabalayilwe. **16** (Mwanda kwakwa kwi mukanda wa bupianyi, kwi lukalo lwa'shi yawa beufundjile afwe; **17** mwanda mukanda wa bupianyi

(1) Tala mu kipindji 6. 2. — (2) Bino bintu bioso nyi mmiabi yibaadi Kidishitu na wa kutwala.

wii na kineemo peekale lufu lubamwekwa, mwanda tawi na bukome su beufundjile e na muwa.) **18** Ku biabia akufiki namu'shi [kilombeeno] kibedi tankibangye kufuba kushii mase. **19** Mose pabapwile kuwukisha mwiilo ooso miiya ya mukanda wa bishila, baatshile mase a ngombe yaana na a mbushi yilume, pamune na meema na bwaa bumoonga na ka mutshi ka yisope⁽¹⁾, na bebimiamiine pa mukanda unabene na pa mwiilo woso, **20** na kwakula'shi: «Ano ngi mase a kilombeeno kibenulumbulwila Mwanana»^(A). **21** Na, mu kipaso kimune, bamiamiine shibo y'epema namu'nyi na pa bintu bioso bia mufubo. **22** Na bintu bu bioso abitooshiibwa na mase, muyiile mukanda wa mwiiya; na kushii kusukumuka⁽²⁾ kwa mase takwi kulekyelwa [kwa milwisho] nya. **23** Biabia kubaadi akutuungu'shi bifwanyi bia bintu bii mwiulu biikale bitooshiibwe na bintu bi binobino, anka bintu bia mwiulu abio binabene biikale bitooshiibwe ku bitapilo bikile biabia buwa. **24** Mwanda Kidishitu tamutwele mu tudiimbo twi selele tukitshiibwe na maasa, kifwatulo kia bi'eyendo, anka [mutwele] mwiulu munabene, bwa'shi pa mwanda wetu amwekwe binobino kumpala kw'Efile Mukulu, — **25**

(A) Kikatukilo 24. 8. — (1) Ni nkatshi kababakitanga nako mishiinga ya kusompoola bintu. Tala mu Kikatukilo 24. 8. — (2) Sunga'shi: kusooloka kwa mase.

kushii bwa'shi, elambule aye nabene misusa yi bungi, bu bibaadi tshiite mwakwidi mukata atwele mu tudiimbo twi selele ku kipwa kioso na mase angi [ashii aaye] **26** (pa mwanda [biobio] bibaadia kutuunga'shi afwambukye misusa yi bungi kubanga ku kibangilo kia nsenga); anka binobino pakulombana kwa bino bipungo, mmumwekwe mususa umune bwa kushimisha mulwisho ku kitapilo kiaye.

27 Na bu biabidi'shi bantu be na kiabadia kufwa mususa umune, — na kunyima kwa biabia nkiimu, **28** bi'nska biabia pamune na Kidishitu, paaye kupwa kwilambula mususa umune bwa kusemuna milwisho ya be bungi, mususa wa kabidi akamwekwa kushii bubi, bwa kipandjilo kia baaba abamutengyela.

10 Mwanda mwiya, pa kwikala na mwesheshe wa bintu abikafiki, kushii kwikala na kifwanyi kinabeeene kia bintu, tangulombeeene su mpapeela, ku bitapilo bimune biabalambula misusa na misusa ku kipwa kioso, kwikasha baaba abefubwila peepi bu bapwidikye nya. **2** Su tambiabia, [bitapilo] tabibaadia kuleka kulambulwa, pa mwanda baaba abalangwila, mususa wabapu kutooshiibwa tabakwikala dimo na kiwukilo kia milwisho? **3** Anka mu bino [bitapilo], pabebeikitshi ku kipwa kioso, mwi kutentekyesha kwa milwisho. **4** Mwanda bi bukopo bwa'shi mase a ngombe yilume

na mbushi yilume akaashe milwisho. **5** Ngi bwakinyi, pakufika pa nsenga, baambile'shi: «Tobokuminyine kitapilo su mulambu, anka bonkitshiine mbidi. **6** Twemusangale na bitapilo bia kunaanga sunga na bitapilo pa mwanda wa bubi; peeni paapa nambile'shi: **7** «Talanga, ami nanfiki, — mbafunde mu mufungofungo⁽¹⁾ wa mukanda pa mwanda wande — [nanfiki] obe Efile Mukulu, bwa kukita kiokyebe»^(A). **8** Pa kubadiila kwakula bino: «Tobokuminyine bitapilo, sunga mmi-lambu, sunga mbitapilo bia kushiikwa, su mbitapilo pa mwanda wa mulwisho, toboodi mwibisangeele nya» — biini bibaadi abila-mbulwa muyiile mwiiya, — **9** peeni paapa baambile'shi: «Ngi'u'mi bafiki mu kukita kiokyebe». Akaasha [lulangwilo] lwa kwibedi bwa kuntuula lwa kabidi. **10** Ni nku kino kikyebe ki'eshimba [diaye] kubabetwamunwiine, ku mulambu wa mbidi ya Yesu Kidishitu ukitshiibwe mususa umune bwa looso. — **11** Na tshiite mwakwidi ooso ayimana efuku dioso bwimane akitanga mufubo na kulambulanga kapindji na kapindji bitapilo bimune bishii bilombeene kukaasha milwisho; **12** anka youno, paaye kulambula kitapilo peenda kimune pa mwanda wa milwisho, mmupwe kushaala ku mboko yibalume y'Efile Mukulu bwa looso, **13** kubanga paapa kwete atengyela

(A) Lono 40. 6-8. — (1) Sunga kwamba'shi: Ku mutwe wa mukanda.

«mpaa na pabakatuula beshikwanyi n'aye bu kiashiino kia ngao yaaye»^(A). **14** Mwanda, mmupwe kwikasha baaba baamuunwe bu bapwidikye ku mulambu umune. **15** Mpaa na Kikudi-e-selele akitushinkamiisha bianka; mwanda kunyima kwakupwa kwakula'shi: **16** «Kino ngi kilombeeno kiankatuula bwa'bo kunyima kwa aa mafuku, abiakula Mwanana: P'ami kutuula bishila biande mu mashimba aabo, nankebifuunda mpaa na mu binangu biabo», **17** [baambile'shi]: «Na dingi ntanankume su mpapeela kutentekyesha milwisho yabo sunga mbilubilo biabo»^(B). **18** Aku namu, kwakwa kwi kulekyelwa kwa bino bintu, takwi mulambu ku mwanda wa mulwisho nya.

19 Biabia bakwetu, pa kwikala na bulungantu bukata bwa kutwela mu tudiimbo twi selele⁽¹⁾ ku mase a Yesu, **20** kukidila mwishinda dipya aditala dibetushitwiilwa busaambu bwa lushiko lwa kilamba, ngi kwamba'shi mbidi yaaye, **21** na pa kwikala na tshiitemwakwidi mukata [mutudiibwe] ku shibo y'Efile Mukulu, **22** twifubwileyi peepi [n'Efile Mukulu] n'eshimba dioolokye, na kishinkamiiisho kikumbane kia lukumiino, twikale na mashimba atoshiibwe muntu a munda mubi pa kumiaminwa⁽¹⁾ na mbidi yituumpe⁽²⁾ meema atookye selele. **23** Tukwatshiileyi

(A) Lono 110. 1. — (B) Yelemiya 31. 33-34. — (1) Tala kipatulwilo mu kipindji 9. 8.

kushinkamisha kwa lukulupilo lwetu kushii kusuwasuwa, mwanda yawa balayile [mulyilo] nga kishima; **24** na twilameeneyi ku muntu na muntu bwa kwipasusheena bwa kwikala na kifulo na mifubo yi buwa, **25** kushii kuleka kwibuunga kwetu atwe banabene, bu bitabidi bangi na kiubishi kia kwibikita, anka twikankamisheene [muntu na muntu], biki-shekishe panumono'shi efuku dibefubwila peepi. **26** Mwanda su atukitshi milwisho na nkomanga kunyima kw'atwe kupeta kiwukilo ki'eyendo, tankushaale'nyi kitapilo kia mi-lwisho nya, **27** anka mutengyelo ukampanda wa kiimu na busungu bwa kaalo akakashiiki beshikwanyi. **28** Su muntu bapeesha mwiya wa Mose, afu kushii lusa, pa bu-kamonyi bwa bantu babidi su mbasatu: **29** ndinyooka bu-kata kinyi, mu kumona kwenu, dilombeene kupeta yawa mufuunte Mwan'Efile Mukulu ngao, na mumone mase a kilombeeno bu e butete eeni abaadi mwamuunwe nao, na basabuula Kikudi kia buuntu? **30** Mwanda atuwuku yawa bambile'shi: «Kwobola nyi nkowane; Mwanana aamba'shi: ami nafutu»; na dindi'shi: «Mwanana akatshibila mwiilo waye kiimu»^(A). **31** Bi moo ukile kupoona mu maasa a Efile Mukulu e na muwa!

(1) Ngi kwamba'shi: mashimba akumunwe. — (2) Sunga kwamba'shi: Kwitumpa mbidi yishima bu bi mu Yoano 13. 10.

32 Anka tentekyeshayi mu binangu bienu mafuku abaakidi, anwe babaapu kutambula etaata, nubakankameene mu ngoshi ikata ya malwa, **33** pamo babenutuulanga bwa kusengwa na kumona malwa, sunga kingi kipindji mu kwibuungila kumune na baaba babaadi abakyengyeshwa biabia. **34** Mwanda nubaadi bafwambukye pamune na be mu nkano dingi nwekala na muloo wa'shi benunyengye na bintu bienu, nubaadi bawukye'shi nwi na bienu bintu bikile buwa bishaabikidi. **35** Biabia tanushimishanga kwikulupisha kwenu mwanda kwi na bwedi bukata. **36** Mwanda nwi na lukalo na kwishiinka, bwa'shi, panukitshi akikyebé Efile Mukulu, nutambule bintu bibalayilwe. **37** Mwanda kubashaala kapindji kakile bupeela ka nsaa, «na yawa afiki akafika, n'aye takanyengakana nya. **38** Aku namu mululame akekala na muwa pa lukumiino; na, su [muntu] balamunuka, anyima ande taakasepeela mwadi nya»^(B). **39** Anka'twe, tatwi munkatshi mwa baaba abalamunuka bwa kushimina nya, anka mwa baaba abakumiina bwa kupaashiibwa kwa anyima.

11 Aku namu lukumiino nyi nkishi-nkamiisho kia bintu abikulu-pilwa, na kuleshiibwa kwa patooka biabia bishabimwekwa. **2** Mwanda ku lukumiino

(A) Detelonne 32. 35-36. — (B) Abakuka 2. 3-4.

nkwabakwila bakulu ba kala bu-kamonyi.

3 Pa lukumiino, atushinguula'shi, bia pa nsenga bibapangilwe kwiyi di'Efile Mukulu, mu kipaso kia'shi kiakia akimwekwa takibaadi kikitwe ku bintu abimwekwa nya.

4 Pa lukumiino, Abele balambwile Efile Mukulu kitapilo kikididiile kia Kaïna⁽¹⁾ buwa, na kukidila pa kiakia kitapilo, babamwakwidiile bu-kamonyi bwa'shi mmululame, Efile Mukulu aakula bu-kamonyi bwa yaya milambu; ngi pa lwalwa lukumiino, sunga ekala mufwe, kiaakula [dimo].

5 Pa lukumiino, Enoke baatshilwe [mwiulu] bwa'shi tamonanga lufu; n'abo tababamumwene nya pa mwanda Efile Mukulu bamwatshile⁽²⁾; mwanda, kumpala a kwatshibwa kwaye, babamwakwidiile'shi basangasha Efile Mukulu.

6 Aku namu, kushii lukumiino bi bukopo kusangasha Efile Mukulu; mwanda abituungu'shi yawa efubwiila p'Efile Mukulu akumiine'shi ekudi, na'shi aye ngi afutaa baaba abamukimbi.

7 Pa lukumiino, Nowa, pakupwa kudimunwa n'Efile Mukulu bwa mianda yishibaadi yibaande kumwekwa, batshinyine ayibaka bwaato bwa kipandjilo kia shibo yaye⁽³⁾; na ku bwabwa bwaato bapishiishe nsenga yoso ekala mpiani a kululama kwi pa lukumiino.

8 Pa lukumiino, Abalahama, pabayitanyinwe,

(1) Kibangilo 4. 3-7. — (2) Kibangilo 5.24. — (3) Kibangilo 6. 9-22.

bakookyele bwa kwenda ku mbalo yibaadi na kia kutambula bu bupianyi⁽¹⁾; na bayiile, kushii kuwuka kwiini kwende. **9** Pa lukumiino, babombelele mu nsenga ya mulayilo nka bu mu [nsenga] yenyi, abombeela mu mapema na Isake na Yakobo, bampiani n'aye ba mulayilo umune ; **10** mwanda baadi atengyela kibundji kii na bibangilo bi' Efile Mukulu mwikale mwibaki na bu mukitshi aayo. **11** Pa lukumiino, mpaa na Saala nabene, bapetele bukome bwa kumbanga lutaando⁽²⁾, aye mupwe kukisha bipwa bia kutanda, mwanda bamwene'shi yawa balayile nga kishima; **12** ngi bwa kinyi namu kubangila ku muntu umune, dindi muntu mupwe kukooka⁽³⁾, kubatuukila bantu be bungi bwabo bu nyenyeni ya mwiulu na bu misengyela yi ku bukunkula bwa meema, yiinyi yishii biakubadikiibwa.

13 Bano booso babafwidile mu lukumiino kushii'bo kutambula bintu bibaabebalayile, anka paabo kwibibandjila ku bula na kwibisepeela, babalesheeshe'shi mbenyi na beena lwendo pa nsenga⁽⁴⁾. **14** Mwanda baaba abaakula mianda yi biabia abaleesha patooka'shi abakimbi diabo eumbo ; **15** eyendo namu, su babaadia kutentekyesha kwakwa kubabakatukile, pang'i babaadia kumona biakwikwalukiila; **16** anka binobino be na

(1) Kibangilo 12. 1-5. — (2) Kibangilo 21.1-17. — (3) Tala Loma 4. 19.
— (4) Sungashi : mwiumbo.

lukalo lw'eumbo dikile buwa, ngi kwamba'shi, dia mwiulu; ngi bwakinyi Efile Mukulu teba-pushu buufu bwadia kwitanyinwa bu Efile Mukulu aabo, mwanda mmwibalumbulwile kibalo.

17 Pa lukumiino, Abalahama, pabatompe-lwe, balambwiile Isake⁽¹⁾; na wiinyi bata-mbwile milayilo nkulambula mwan'e [umune] eeleka, **18** wiinyi abaabadi baakwile'shi: « Mwi Isake amukakutushiishwa lutaando⁽²⁾ »^(A), — **19** paaye kushinguula'shi Efile Mukulu mmu-lombeene kumubuusha sunga munkatshi mwa bafwe, kwakwa⁽³⁾ namu'nyi kubamuta-mbwile mu kifwanyi. **20** Pa lukumiino, Isake belele Yakobo na Esawu miabi pa mwanda utale bintu abikafika⁽⁴⁾. **21** Pa lukumiino, Yakobo pa kufwa belele mwana ooso a ku baana ba Yosefe mwabi, na'ye nkulangwila [Efile Mukulu], [mwisayikile] ku soongo ya mukoombo⁽⁵⁾ waye. **22** Pa lukumiino, Yosefe [namu], tafudiisha muwa waye, batemwiine mwanda wa kutuuka kwa baana ba Isalele na bakamikile eyi pa mwanda utale mifufwa yaye⁽⁶⁾.

23 Pa lukumiino, Mose, aye batandwa, babamufile [munda mwa] mieshi isatu kwi babamutandjile, mwanda babamwene'shi

(A) Kibangilo 21. 12. — (1) Tala Kibangilo 22. — (2) Sunga'shi: Twikulu twaye, etaando. — (3) Sunga'shi: kwiini ku bafwe. — (4) Tala Kibangilo 27 na 28. 1-4. — (5) Tala Kibangilo 48. — (6) Tala Kibangilo. 50. 24-25.

mwana mmulumbulukye, n'abo tababatshinyine mwiya ubeelwe kwi mfumu nya⁽¹⁾ **24** Pa lukumiino, Mose, pabakudile, nkupela kwitanyinwa bu mwana a mwana mukashi a Faalo⁽²⁾, **25** asangula peenda bwa kwikala mu kiongwa na mwiilo w'Efile Mukulu, pe kusepeela bwa kapindji [kaapeela] miloo ya mulwisho; **26** bakaanyine buufu bwa Kidishitu'shi nyi mbupeta bukile mapeta ooso a mu Eshipitu buwa; mwanda baadi abandjila kwifuto. **27** Pa lukumiino bakatukile mu Eshipitu⁽³⁾ kushii kutshiina bukyelo bwa mfumu, mwanda bani ngile pe poo, nka bu baadi amono yawa shamwekwa. **28** Pa lukumiino, bakitshiine pasaka na kushiinga mase, bwa'shi yawa bayipanga baana babedi tebakumanga⁽⁴⁾. **29** Pa lukumiino babasabukile kalunga ka meema amonga nka bu pa nsenga yiume, biini bibeelekyese beena Eshipitu, abo nkutukila boso⁽⁵⁾. **30** Pa lukumiino, midimba ya Yediko yibapoone, abo babaapu kwiyifuunya misusa musambobidi⁽⁶⁾. **31** Pa lukumiino, Lehaba mukashi ndumba, tamufwe'ye na baaba bashii bakumiine nya, paaye kutambula bampuupa mu kufukama⁽⁷⁾.

32 A kiandjia kwakula kikile paapa nkinyi? Mwanda nekukutwa na kipindji su naloonda mwanda wa Shedeone, wa Balake na wa

(1) Tala Kikatukilo 2. 1-2 — (2) Tala Kikatukilo 2. 11-15. — (3) Tala Kikatukilo 12. — (4) Tala dimo mu Kikatukilo 12. — (5) Tala Kikatukilo 14. — (6) Tala Yoshuwa 6. — (7) Tala Yoshuwa 2 na 6. 22- 23.

Samushonyi na wa Jefete, wa Dafidi na wa Samwele, na wa batemuki **33** babaadi batshimune mafumu pa lukumiino, balomba-sha kululama, nkutambula bintu bibalayilwe, bafuunga maulu a ntambwe, **34** baashima bukome bwa kaalo, bapanduka ku maashi a lupete lwa ngoshi, abo babaadi babofule, babe-bekeeshe na katshiintshi, beekala na bukome mu ngoshi, bababingile bibumbu bia ngoshi bia bantu ba beene. **35** Baana bakashi baba-petele bakwabo babafwiile pa kusaangulwa ku bafwe; na bangi babakupiilwe, kushii'bo ku-kumiina kupoosodiibwa, bwa'shi batambule lusaangukilo lwi buwa; **36** na bangi babaadi bebatompe pa kusengiibwa na kukupilwa, na dindi pa kwi baanya mioshi na kwediibwa mu lukano; **37** babaashilwe mabwe, basayi-bwa, [na] kutompibwa; abo nkuwumbakana aku na aku, mbafwale misokia ya mikooko na ya mbushi, babaadi mu bulanda, **38** mu bishootshi; bamweshwa mpombo, (pa nsenga tapabaadi pebalombeene,) abafwabawumba-kananga mu tubaaka na mu myengye, na mu ma mpako na mu meena a mu nsenga.

39 Na bano booso; paabo kukaanya luku-miino lwabo, tababatambwile kiini kibaadi kilayibwe nya, **40** Efile Mukulu baadi mwitu-lumbulwile kintu kikile buwa, bwa'shi ta-bakafikiilanga mu kupwidika kushii'twe.

12 Ngi bwakinyi, atwe namu, pa kwi-kala na ekuumbi⁽¹⁾ dia tumonyi dii buno bukata ditwifunyishe, pa kusuumbula kiita kioso kii bushito na mulwisho witwan-yine bino, tusuukye na lwishiinko lubilo lwi kumpala kwetu, **2** nkutalanga Yesu kanaana, mfumu na mukumbashi a lukumiino [lwetu], wiinyi bakyengyele ku nkulusu pa mwanda wa muloo ubaadi umutuudilwe kumpala, bapesheeshe buufu, dindi mmushaaale ku mboko yibalume ya lupuna-nsulu lw'Efile Mukulu. **3** Mwanda tudilayi binangu bienu pe yawa baningabeele mu mushikwa wi biabia ubaabadi bamushikwe kwi [bantu] balwishi, bwa'shi tanwikalanga babofule, nwakatshoboloka mu anyima yenu.

4 Tanwabandjile kushidiila mpaa na ku mase mu ngoshi yanukwete kulwa na mu-lwisho nya, **5** dindi nubayilwankana elango adinulungula bu kwi baana'shi: « Mwan'ande, topeeshanga kukuludika kwa Mwanana, dindi totshobolokanga pakusaashila; **6** mwanda yawa abadi bafule kifulo kwi Mwanana, amuludikaa, na akupilaa mwana ooso aadi n'aye kifulo⁽²⁾ »^(A). **7** Anukankameena manyooka⁽³⁾ enupeeble bwa kuludikwa: Efile Mukulu akitshi kwanudi nka bu kwi baana [baaye],

(A) Nkindji 3. 11-12. — (1) Kwamba'shi: kibumbu kia bantu. — (2) Sunga kwamba'shi: Aadi mutambule; mukumiine. — (3) Sunga'shi: Kibawe.

mwanda a mwana kinyi abashabaludikaa⁽¹⁾ kwi shaye? **8** Anka su nwekala kushii kuludikwa kukwete kutambula booso, biabia nwi baana ba mu kindumba⁽²⁾, ta nwi baana eyendo nya. **9** Ungi mwanda, tubapetele ba mashetu ku mbidi bwa kwituludika na tubebaneemekanga; a biabia tawibalombeene kukishakisha kukookyela Nshaye na bikudi, na atukeekala na muwa? **10** Mwanda baaba babaludikisheenanga munda a mafuku apeela, muyiile bibabebimonanga buwa; anka youno etuludika mwanda wa buwa bwetu, bwa'shi twikale bebuungile ku bu-selele bwaye⁽³⁾. **11** Aku namu, takwi kuludikwa su nkumune, kwakwikala bu kina mwanda kia muloo, binobino, anka kia kiongwa; anka kunyima kwa paapa, akukatuusha kikuba kia kufukama kwa kululama kwi baaba baludikii-bwe. **12** Ngi bwakinyi eboosheyi maasa [eenu] akookye na manwi abofule⁽⁴⁾, **13** na nuludikye mashinda ku ngao yenu⁽⁵⁾, bwa'shi tala sha kilema aluba eshinda, anka ayikale mupaande. **14** kimbuulayi kufukama na bantu booso, na bu-selele, bushaa kukutwa muntu aye nkumona Mwanana, **15** nudimukye kutshiina tala muntu akakutwa buuntu bw'Efile Mukulu; na kutshiina tala ungi mushi wa

(1) Sunga'shi: Abasha kunyooka. — (2) Sunga'shi: baana bashii na banshabo. — (3) Sunga'shi: ku kwamunuka kwaye kwi selele. — (4) Tala Esaya 53. 3. — (5) Tala Miele 4. 26.

buulo paumene kwiulu, wenufuutakasha, na pa mwanda wa'o be bungi beekala butete; **16** kutshiina'shi tala kwayikala sha lukyebanokyebano, sunga muntu mubi bu Esawu, wiinyi bapeene matalwa a bu mwana mbedi ku kidiibwa kimune; **17** mwanda, anuwuku mpaa na'shi, kunyima kwa paapa tabaadi na lukalo lwa kupiana mwabi, abo nkumutoloola, sunga beukimbile⁽¹⁾ na mpolo ku meeso, (mwanda tamukiimbe biadia kwilanga nya).

18 Mwanda tanwibafikye ku mwengye ulombeene kukumiibwa nya, sunga nku kaalo akateembe⁽²⁾, su nku mufito; su nku wawa [mufito] ukaambe kwiila; sunga nku kipuunga, **19** su nku mukungulo wa mpungi, su nkwiyi dia bishima, [eyi dibakitshiine'shi] baaba babedipushanga babatekyele'shi, [diadia] eyi tabebalungulanga dianka nya; **20** (mwanda tababaadi balombeene kufubila kiakia kibabebakamikiile'shi: «Sunga nyema akuma ku mwengye, abakamwipaa na mabwe»^(A); **21** na Mose, kiakia kibamwekwanga kibaadi kiakutshiinwa moo, nkewamba'shi: Nampusha moo na kusuusa kukata;) **22** anka anwe nwibafikye ku mwengye wa Siyone; na ku kibalo ki'Efile Mukulu atala, Yelushalema a mwiulu; na kwi binunu na binunu bia bamwikeyilu, kakongye ka nsenga yishima⁽¹⁾; **23**

(A) Kikatukilo 19. 13. — (1) Tala Kibangilo. 27. 34-38. — (2) Sunga kwambashi: Mwengye ubaadi auteembe kaalo.

na ku kakongye ka baana babedi bafundjibwe mwiulu; na kwi Efile Mukulu nsushi a booso; na kwi bikudi bia balulame bapwidikye; **24** na kwi Yesu, mupwanishi a kilombeeno kipy;a; na ku mase a kumiamina aakula kalolo kukila a Abele buwa. **25** Dimukayi tala nwapela yawa aakula: mwanda su baaba ba-bapeele kupusha yawa baadi aakula mianda y'Efile Mukulu pa nsenga tambapandukye, aatwe atukapanduka naminyi, su tubatapa mongo kwi yawa [aakula bino] mwiulu, **26** wiinyi sha eyi dibasaniishe nsenga; anka binobino balaa mulayilo'shi: «Ku kii ungi mususa nankatshinkisha kushii peenda nsenga, [nankatshinkisha] mpaa n'eulu»^(A). **27** Aku namu kino kishima'shi, «Kukii ungi mususa», akileesha kushintuluka kwa bintu abialulukaa, bu bipwe kukitshika, bwa'shi biabia bishabialuluka bishadidiile. **28** Ngi bwakinyi, pa kutambula bufumu bushabu-tenkakana, twikaleyi bawuule na lutumbu, Iwatukwete kufubila Efile Mukulu nalo mu kipaso akimusangasha, na kumuneemeka, na kumutshiina. **29** Mwanda'nyi Efile Mukulu eetu nkaalo akashiikana⁽²⁾.

13 Kifulo kia bu baana na baana kiika-didiile. **2** Tanwilwanga kutambula kwa beenyi; mwanda bangi bantu pa kukita

(A) Agee. 2. 6. — (1) Sunga'shi: Kakongye ka nsenga yishima. — (2) Tala Detelonome 4. 24; na 9. 3.

biabia, babatambwile bamwikeyilu [mu mashi-bo aabo] kushii kuwuka. **3** Tentekyeshayi be mu nkano, anka bu beekale banyiibwe n'abo pamune mu nkano, [tentekyeshayi] baaba abakyengyeshiibwa, nka bu'nwe be n'abo mu mbidi yimune. **4** Bulunda bwikale bunemekiibwe kwi booso mu mianda yoso, na lusala [lwa beyibakisheene] lwikale lushalulwishiibwa; anka Efile Mukulu akatshibila baasha lukyebanokyebano na beena lusandji kiimu⁽¹⁾. **5** Mwikeelo wenu wikale kushii lwabi lwa mmono, nwikale basangale na kiakia kianudi nakio ku maasa; mwanda namwinyi baakwile'shi: « Ami ntankakuleka sunga nkukusuumbusheena nya »^(A); **6** mu kipaso kia'shi twakule na kwikulupisha kooso'shi: « Mwanana nyi mukwashi ande dingi ntankeekala na moo: akikaankita muntu nkinyi? »^(B).

7 Tentekyeshayi bakunkushi beenu babenulungwile eyi di'Efile Mukulu, dingi, panubekyeela bibafudidiile lwendo lwabo, nwambule lukumiino lwabo.

8 Yesu Kidishitu e mumune, malooba, na lelo, na looso. **9** Tanulubishwanga ku ndambukisho yilekeene lekeene na yeenyi, mwanda mbikile buwa eshimba diekala dikankamikiibwe na buuntu [bw'Efile Mukulu] kushii na miita, iinyi ishii ikwashe baaba babaadi bepaane

(A) Yosuwa 1. 5. — (B) Lono 118. 6. — (1) Tala na mu 1 Kodinda 6. 15-20.

mwanka. **10** Twi na kilambwilo kii baaba abafubu mu shibo y'epema bashii na matalwa a kudia kantu kwanka; **11** mwanda bitanda bia yaya nyema yiisha mase abadi batwala, bwa mulwisho, mu mbalo yi selele kwi tshiitemwakwidi mukata, bibaadi abishiikwa kaalo paasha pa kibalo⁽¹⁾. **12** Ngi bwakinyi namu Yesu, bwa'shi alamuune mwiilo ku mase aaye'ye nabene, bafwambukile paasha pa kiibi [kia kibalo]. **13** Biabia namu, tutuukyeyi kwadi paasha pa kibalo, twibasemune buufu bwaye; **14** mwanda tatwi na kibalo kia looso pano nya, anka atukimbi kiakia akikafiki. **15** Biabia tulambuleyi, kukidila kwadi, kitapilo kia ntumbo kwi Efile Mukulu kushii kukooka, kwamba'shi, kikuba kia ku milomo ayibwela⁽²⁾ eshina diaye. **16** Anka tanwilwankananga kukitshiina kwa bantu kalolo, na bwa ku-kwasha [bantu] na bintu bienu, mwanda Efile Mukulu asangala na bitapilo bi biabia.

17 Kookyelayi bakunkushi beenu dingi nwiyishe kwabadi, mwanda bakwete kuko-ntoola⁽³⁾ mwanda wa anyima yenu, bu abakye-be kukalubula mufubo wabo; bwa'shi bakite biabia na muloo, kushii mu kutompola, mwanda biabia tanukemupetela kintu nya.

18 Etutekyeleyi, mwanda atuwuku'shi twi na muntu e munda e buwa, na lukalo lwa'shi

(1) Sunga kwamba'shi: Esala ; musumba. — (2) Sunga'shi: Ayiteemuna. — (3) Sunga kwamba'shi: Kukutwa tulo.

twikale na mwikeelo wi buwa mu mianda yoso.
19 Anka nenusendeela bwa'shi nukishekishe
 kukita biabia, bwa'shi bangalushe kwanudi
 lubilo.

20 Aku namu Efile Mukulu a kufukama baal-
 lishe mulami mukata a mikooko [amutuu-
 sha] munkatshi a bafwe, Fumwetu Yesu, ku
 [bukome bwa] mase a kilombeeno kia looso,
21 enwikashe balombane mu mufubo ooso wi
 buwa bwa kukita kiakyebé, akitanga mwa-
 nudi kiakia kilumbulukye ku meeso kwaye,
 kukidila kwi Yesu Kidishitu, kwadi kwikale
 ntumbo ku nkama na nkama ya bipwa!
 Amene.

22 Aku namu nenusendeela, bakwetu, nu-
 tambule eyi di'elango, mwanda nenufundjila
 nka mu [bishima] bipeela.

23 Shinguulayi'shi, mukwetu Timotee
 tapwile kupoosolwa: su afika binobino,
 nankenumono n'aye pamune. **24** Yimunayi
 bakunkushi beenu booso na booso ba santu.
 Be ku Italii abenwimuna. **25** Buuntu [bw'Efile
 Mukulu] bwikale n'eenu booso! Amene.